

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α) **«Μακεδονική Επιτροπή»:** Ιδρύθηκε στην Αθήνα τον Ιανουάριο του 1878, με σκοπό την οργάνωση επανάστασης στη Μακεδονία. Πάλι οι Μακεδόνες πρόσφυγες της Νέας Πέλλας, και άλλοι της Εύβοιας, ανταποκρίθηκαν στις προσπάθειες της Επιτροπής να συγκεντρώσει στρατιωτική δύναμη. Η επανάσταση ξέσπασε στον Όλυμπο, στα Πιέρια και στη Χαλκιδική και έληξε με ανακωχή μεταξύ των Ελλήνων επαναστατών και των Τούρκων. Πολλοί επαναστάτες πέρασαν για ασφάλεια στην ελεύθερη Ελλάδα. Λίγο αργότερα, μερικοί απ' αυτούς επέστρεψαν στις περιοχές τους.
- β) **Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας:** Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των επαναστατών του Θερίσου και των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν σκληρές και διήρκεσαν όλο το καλοκαίρι του 1905. Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Ελ. Βενιζέλο στις 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των Μουρνιών Κυδωνίας. Εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.
- γ) **Σκωρίες:** Πρόκειται για τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί στο Λαύριο στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα. Η τεχνολογία του 19ου αιώνα επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος αργύρου και μολύβδου από αυτά τα κατάλοιπα, κάτι που ανέλαβε η μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι – Ρου) με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος. Η εξόρυξη αργύρου και μολύβδου γνώρισε σημαντική άνθηση και πρόσθεσε στις ελληνικές εξαγωγές προϊόντα αξίας πολλών εκατομμυρίων δραχμών.

ΘΕΜΑ Α2

- α) Λάθος
- β) Λάθος
- γ) Λάθος
- δ) Σωστό
- ε) Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σελ. 52: «Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου ... μέσα στην καταστροφή».

ΘΕΜΑ Β2

Σελ. 217 – 218: «Για την επίσημη ... τον ιστο της».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

- α) Θα πρέπει να αξιοποιηθεί το ακόλουθο σημείο του σχολικού βιβλίου:
σελ. 161: «Μετά την υπογραφή ... στάση των προσφύγων.».

Ενδεικτική απάντηση:

Μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης, οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία δοκιμάζονταν κατά διαστήματα από εντάσεις. Ύστερα από διαπραγματεύσεις, τον Ιούνιο του 1925 υπογράφηκε η Σύμβαση της Άγκυρας και το Δεκέμβριο του 1926 η Συμφωνία των Αθηνών. Αυτές ρύθμιζαν τα επίμαχα θέματα, όμως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ. Ο Β. Κολλάρος στο ιστορικό του έργο «Η μειονοτική πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου (1898 – 1933)» (δευτερογενής και έμμεση ιστορική πηγή) αναφέρει ότι η Συμφωνία της Άγκυρας υπογράφηκε μεταξύ του έλληνα υπουργού Εξωτερικών, Περικλή Αργυρόπουλου και του τούρκου

αντιπροσώπου στη Μικτή Επιτροπή, Σουκρή Σαράτσογλου. Επιπλέον, επισημαίνει ότι η Συμφωνία των Αθηνών, γνωστή και ως συμφωνία Εξηντάρη – Χαμδή Βέη, προέβλεπε την εξαγορά από τις δύο χώρες των κτημάτων και των ακινήτων που δεν υπάγονταν στις ανταλλάξιμες περιουσίες, με εξαίρεση αυτά των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης και των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Η εξαγορά θα ήταν ίσης συνολικά αξίας για τα δύο κράτη και καθεμία από τις δύο κυβερνήσεις όφειλε, σύμφωνα με τη συνθήκη, να αποδεσμεύσει αυτές τις περιουσίες από οποιουδήποτε περιορισμούς και να τις αποδώσει στους ιδιοκτήτες τους. Τον Αύγουστο του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων κέρδισε τις εκλογές και σχεδόν αμέσως η νέα κυβέρνηση ξεκίνησε διαπραγματεύσεις που κράτησαν δύο χρόνια. Ο Έλ. Βενιζέλος επιθυμούσε τη διευθέτηση των οικονομικών διαφορών και την αναγνώριση του εδαφικού καθεστώτος μεταξύ των δύο χωρών. Όμως, σε κάθε προσπάθεια προσέγγισης με την Τουρκία, εμπόδιο στεκόταν η έντονα αρνητική στάση των προσφύγων.

β) Θα πρέπει να αξιοποιηθεί το ακόλουθο σημείο του σχολικού βιβλίου: σελ. 161: «Στις 10 Ιουνίου 1930 ... του άλλου κράτους.».

Ενδεικτική απάντηση:

Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών. Τα κυριότερα σημεία του ήταν:

- Ρύθμισε το ζήτημα των Ελλήνων ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης και των μουσουλμάνων της Θράκης, καθώς και των «φυγάδων».
- Όριζε ότι οι ανταλλάξιμες μουσουλμανικές περιουσίες στην Ελλάδα και οι ελληνικές στην Τουρκία περιέρχονταν στην κυριότητα του Ελληνικού και Τουρκικού Δημοσίου, αντίστοιχα.
- Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η συμφωνία ολοκληρώθηκε στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους με το Σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας, το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών και τη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας. Στην υπογραφή του Συμφώνου φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας αναφέρεται ο Κ. Σβολόπουλος στο ιστορικό του έργο «Η ελληνική εξωτερική πολιτική (1900 – 1945)» (δευτερογενής και έμμεση ιστορική πηγή),

συμπληρώνοντας ότι αυτό απαγόρευε σε καθένα από τα συμβαλλόμενα μέρη τη συμμετοχή του σε κάθε πολιτική ή οικονομική ένωση/συμμαχία, η οποία θα στρεφόταν εναντίον του άλλου. Επιπλέον, αναφέρει ότι με βάση το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών και τη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας καθεμία από τις δύο κυβερνήσεις υποχρεωνόταν να ενημερώνει την άλλη, προτού προβεί σε οποιαδήποτε παραγγελία ναυτικού εξοπλισμού. Στόχος αυτής της πρόβλεψης ήταν, σύμφωνα με το ίδιο κείμενο, η πρόληψη του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο χωρών μέσω της διαπραγμάτευσης. Με την τελευταία αυτή σύμβαση δόθηκε η δυνατότητα στους υπηκόους του καθενός από τα δύο κράτη να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1

α) Θα πρέπει να αξιοποιηθεί το ακόλουθο σημείο του σχολικού βιβλίου:

σελ. 60 – 61: «Όσο οι Έλληνες ... οι πρώτες παρατάξεις.».

Ενδεικτική απάντηση:

Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων. Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Δημ. Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του. Οι πρόκριτοι δεν το αποδέχθηκαν και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή του υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. **Σύμφωνα με το ιστορικό έργο του**

G. Hering, «Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα (1821 - 1936)» (δευτερογενής και έμμεση ιστορική πηγή), η θεώρηση των πελοποννησίων προκρίτων, αναφορικά με την ηγεσία και την οργάνωση του Αγώνα, καθοριζόταν αποκλειστικά από τοπικιστικά κριτήρια, σε αντίθεση με την αντίστοιχη του Υψηλάντη, ο οποίος οραματιζόταν ένα ενιαίο ελληνικό κράτος, που θα περιλάμβανε όλα τα απελευθερωμένα εδάφη. Την κυβέρνηση αυτού του κράτους θα αναλάμβανε, σύμφωνα με τις συνταγματικές προβλέψεις, ένα κεντρικό κοινοβούλιο με διευρυνμένες εξουσίες. Αυτήν ακριβώς την πρόθεσή του εξυπηρετούσε η επιδίωξη του Υψηλάντη να συγκεντρώσει την πολιτική και τη στρατιωτική εξουσία στα χέρια του, στηριζόμενος στην αστική τάξη. Εντούτοις, η αντίδραση των προκρίτων ήταν σφοδρή. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι οι γαιοκτήμονες απαιτούσαν ένα συλλογικό διοικητικό όργανο στο οποίο όλοι θα συμμετείχαν ισότιμα, απορρίπτοντας την ιδέα ενός εθνικού κοινοβουλίου ή μιας κεντρικής κυβέρνησης.

Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. Θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα. Την πρόθεσή του επιβεβαιώνει το κείμενο από την «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» (δευτερογενής και έμμεση ιστορική πηγή), σύμφωνα με το οποίο στόχος του Υψηλάντη ήταν η δημιουργία συγκεντρωτικής διοικητικής οργάνωσης. Η εξέλιξη αυτή θα εξασφάλιζε την επιτυχία της Επανάστασης. Αντίθετα, ο κατακερματισμός των στρατιωτικών δυνάμεων και οι τοπικές εξουσίες απέτρεπαν την οργάνωση ενός ενιαίου πολεμικού σχεδίου σε παμπελοποννησιακή κλίμακα εναντίον των Οθωμανών. Η πολυαρχία θα ευνοούσε αποκλειστικά και μόνο τους προκρίτους και τους καπεταναίους που θα έβγαιναν ηθικά και οικονομικά ενισχυμένοι από τις μελλοντικές νίκες τους σε βάρος των Τούρκων. Οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα. Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις.

β) Θα πρέπει να αξιοποιηθεί το ακόλουθο σημείο του σχολικού βιβλίου:

σελ. 61: «Το «Προσωρινόν Πολίτευμα»... και προκρίτων».

Ενδεικτική απάντηση:

Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδάου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α' Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας. **Ο Κώστας Κωστής στο ιστορικό του έργο «Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18^{ος} – 21^{ος} αιώνας» (δευτερογενής και έμμεση ιστορική πηγή), υποστηρίζει ότι η Α' Εθνοσυνέλευση ανέδειξε τις διαφωνίες μεταξύ των επαναστατών, με τους προεστούς της Πελοποννήσου να συνασπίζονται με τους νησιώτες, τους αρχιερείς και τους εκπροσώπους της δυτικής και ανατολικής Στερεάς απέναντι στους στρατιωτικούς αρχηγούς που αμφισβητούσαν την εξουσία τους. Εξάλλου, επιβεβαιώνει τον πολυαρχικό χαρακτήρα του Συντάγματος της Επιδάου, αναφέροντας ότι αυτό προέβλεπε αντιπροσωπευτική κυβέρνηση και διάκριση των εξουσιών. Η πολιτική διοίκηση θα αποτελούνταν από δύο σώματα, το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό, με ετήσια θητεία. Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του και για τους προκρίτους την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης. Ο Κώστας Κωστής αναφέρει ότι ο Δημήτριος Υψηλάντης εκλέχθηκε πρόεδρος του Βουλευτικού, γεγονός που υποβάθμιζε πολιτικά τη θέση του, αφού δεν συμμετείχε στην εκτελεστική εξουσία. Επιπλέον, τέθηκε στο περιθώριο και η Φιλική Εταιρεία, καθώς σε κανένα σημείο του Συντάγματος δεν γινόταν αναφορά σε αυτήν, ενώ η Εθνοσυνέλευση υιοθέτησε ως σύμβολο την Αθηνά αντί του Φοίνικα, που ήταν το σήμα της Φιλικής Εταιρείας. Έτσι, στο πλαίσιο αυτό, δημιουργήθηκε ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων.**